

RECENZJA

osiągnięć artystycznych dr Anny Szarapki w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne przygotowana na podstawie uchwały nr 137/2023 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2023 roku.

Recenzja została przygotowana w oparciu o przedstawione materiały, a to:

wniosek przewodni habilitantki, autoreferat, odpis dyplomu stwierdzającego nadanie stopnia doktora Annie Szarapce, wykaz jej osiągnięć naukowych i artystycznych oraz cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b ustawy; temat: *Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku*, a także przygotowanej do druku i wydanej dysertacji doktorskiej *Władysław Walentynowicz – twórca, pedagog i organizator życia muzycznego*. Wyd. Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Gdańsk 2017, ilość stron 641, ISBN 978-83-933415-8-0

Podstawowe informacje o przebiegu studiów i pracy zawodowej oraz o osiągnięciach artystycznych i naukowych Kandydatki

Wykształcenie – Studia

Dr Anna Szarapka (ur.) jest absolwentką Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w Bydgoszczy (klasa fortepianu - 1984). Studia w zakresie teorii muzyki na Wydziale Kompozycji i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy ukończyła w roku 1990, realizując pracę magisterską pt. *Technika polifoniczna w „Magnificat” Krzysztofa Pendereckiego* pod kierunkiem prof. dr Antoniego Poszowskiego. Ukończyła także Podyplomowe Studia Teorii Muzyki na Wydziale Kompozycji,

Dyrygentury i Teorii Muzyki w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie (2000).

W okresie studiów Anna Szarapka aktywnie działała w Kole Naukowym studentów Katedry Kompozycji i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. W ramach działalności Koła Naukowego wykazała się dużą aktywnością. Do najważniejszych osiągnięć zalicza wygłaszanie referatów, m.in. na temat metody analizy Schenkera, na temat krytyki muzycznej obecnej w czasopiśmie *Dziennik Bydgoski* w latach 1918-1939. Również ważne były jej działania organizacyjne, m.in. współorganizacja Ogólnopolskiej Sesji Naukowej dla studentów „Muzyka i filozofia” z udziałem: Danuty Mirki, Ryszarda Daniela Goliańki, Jarosława Mianowskiego, Bohdana Pocięja, Leszka Polonego oraz prof. Wolfganga Ziółkowskiego z Hochschule für Musik und Theater w Hamburgu. W 1990 roku Anna Szarapka uczestniczyła w Międzynarodowym programie Kulturmanagement w Hochschule für Musik und Theater w Hamburgu.

Praca zawodowa. Dydaktyka

Od roku 1990 do dzisiaj Anna Szarapka pracuje jako nauczyciel (od 2001 roku jako nauczyciel dyplomowany) w Państwowym Zespole Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy. Od lutego 2010 roku do czerwca 2011 roku prowadziła zajęcia w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy w zakresie historia muzyki i literatury muzycznej. Od roku 2019 do chwili obecnej Anna Szarapka związana jest z Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Pracuje na Wydziale Edukacji Muzycznej, gdzie prowadzi zajęcia z następujących przedmiotów: style w muzyce, historia muzyki XX i XXI wieku, historia muzyki średniowiecznej, prowadzi także prace licencjackie i magisterskie.

W ramach aktywności pedagogicznej Anna Szarapka uczestniczyła w licznych kursach związanych tematycznie z: historią muzyki, literaturą muzyczną, formami muzycznymi, a także kształceniem słuchu, zasadami muzyki i harmonią.

Habilitantka aktywnie uczestniczy w projektach edukacyjnych, zarówno w Polsce, jak i we współpracy z uczelniami zagranicznymi Litwy, Łotwy Estonii, Słowenii.

Rozwój naukowy

Punktem wyjścia w rozwoju naukowym kandydatki, jak sama stwierdza było „spotkanie” z koncepcją dzieła muzycznego Romana Ingardena. Tak napisała w autoreferacie:

„Momentem pierwszej fascynacji” było odkrycie możliwości wielowarstwowego rozumienia, a co za tym idzie doświadczenie głębi przyciągnięcia estetycznego i duchowego Pasji według św. Mateusza Johanna Sebastiana Bacha. Filozofia Romana Ingardena i jego poszukiwanie tożsamości utworu - od idei przez realizację wykonawczą, do kodów i znaczeń kulturowych, wyznaczało zakres moich zainteresowań, badań i poszukiwań. Dzieło muzyczne postrzegałam jako komunikat estetyczny, który domaga się rozumienia, wyjaśniania oraz odkrywania jego znaczenia i sensu”.

Istotną wartość dla kształtowania się osobowości Anny Szarapki, jako teoretyka muzyki miały studia na Wydziale Kompozycji i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Jako najważniejsze uznała zajęcia z kontrapunktu z prof. Franciszkiem Woźniakiem, które pozwoliły jej zbliżyć się do istoty myślenia polifonicznego.

W latach 1998-2000 była słuchaczką wykładów wybitnych teoretyków muzyki i muzykologów oraz filozofów muzyki w ramach Podyplomowych Studiów Teorii Muzyki w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie. (prof. dr. hab. Krzysztofa Baculewskiego, prof. dr. hab. Tadeusza Kobierzyckiego, prof. dr. hab. Marka Podhajskiego, prof. dr. hab. Ireny Poniatowskiej, prof. dr. hab. Mieczysława Tomaszewskiego, prof. dr. hab. Jagny Dankowskiej, prof. dr. hab. Jacka Jadackiego). Miało to istotne znaczenie dla rozwoju naukowego Anny Szarapki. Wzięła udział w kilku sesjach naukowych i opublikowała teksty w Zeszytach Naukowych Akademii Muzycznej w Warszawie. Zarówno tematyka artykułów jak też przedmiot badań są zróżnicowane: między filozofią i hermeneutyką, a analizą integralną, a także między twórczością kompozytorów epoki romantyzmu a muzyką twórców XX i XXI-wiecznych.

W roku 2003 kandydatka rozpoczęła przygotowania do pracy doktorskiej pod kierunkiem prof. dr. hab. Marka Podhajskiego na temat życia i twórczości Władysława Walentynowicza. W 2010 roku obroniła pracę doktorską pt. *Władysław Walentynowicz - twórca, pedagog i organizator życia muzycznego* i uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o sztuce nadany uchwałą Rady Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, z dnia 15 lutego 2010 roku.

Dr Anna Szarapka zwraca uwagę na pozytywny wpływ na jej rozwój naukowy jaki miało uczestniczenie w festiwalach muzyki współczesnej. Chodzi o Poznańską Wiosnę Muzyczną,

Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej we Wrocławiu, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”.

Działalność kulturotwórcza

W latach 90-tych aktywność habilitantki związana była z recenzowaniem wydarzeń życia muzycznego Bydgoszczy, a szerzej - Pomorza i Kujaw, m. in.: triennale Musica Antiqua Europea Orientalis, Festiwal i Kongres muzykologiczny i słowianoznawczy. Równolegle z recenzowaniem wydarzeń muzycznych regionu Anna Szarapka zaangażowała się także w ich organizację.

Jej zainteresowania objęły kilka obszarów tematycznych związanych z krytyką muzyczną, postaciami ważnymi dla kultury regionu, instytucjami, przedsięwzięciami artystycznymi oraz muzycznymi śladami materialnymi. W tym też okresie muzyka religijna, a także działalność chórów kościelnych oraz organistów i kompozytorów muzyki sakralnej stała się kolejnym polem jej zainteresowań i aktywności.

Dr Anna Szarapka działa aktywnie w oddziale Bydgoskim Towarzystwa Mozartowskiego. Od 1994 roku była jego wiceprezesem, aktualnie jest prezesem. Pełni także funkcję prezesa Fundacji na rzecz Młodzieży Muzykującej Viva-Musica. Jako nauczycielka w Państwowym Zespole Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina zaangażowała się w dokumentowanie działań edukacyjnych w wieloletniej i bogatej historii szkoły, co zaowocowało wydaniem monografii tej instytucji. Kandydatka była redaktorem i autorem zamieszczonych w nich artykułów, a także współredagowała album *Muzyczna Bydgoszcz*.

W ramach aktywności kulturotwórczej, współpracuje z wieloma instytucjami naukowymi, kulturalnymi w całej Polsce, z oczywistym akcentem na ośrodku bydgoskim: z Akademią Muzyczną im. F. Nowowiejskiego, ze Stowarzyszeniem Andrzeja Szwalbego „Dziedzictwo”, z Miejskim Centrum Kultury w Bydgoszczy. Postacią szczególnie ważną był dla Bydgoszczy Andrzej Szwalbe, którego działalność stanowi jeden z nurtów zainteresowań Habilitantki.

Kolejne postaci środowiska Pomorza i Kujaw będące przedmiotem zainteresowań dr Anny Szarapki, m. in.: Piotr Moss, Bohdan Riemer, Zygmunt Noskowski, Marcin Gumiela, Michał Dobrzyński, jak również jej aktywność w dziedzinie muzyki religijnej stanowią ważne pole jej aktywności naukowej.

Aktywność naukowa

Tematyka muzyki religijnej stała się istotna w działalności badawczej dr Anny Szarapki w okresie po uzyskaniu stopnia doktora, czego dowodem jest cykl powiązanych tematycznie artykułów *Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku* przedstawiony jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Publikacje i referaty

Autorka opublikowała teksty – jako rozdziały w monografiach wieloautorских różnicowane pod względem tematyki, jak i charakteru. Są to artykuły naukowe, ale również teksty o charakterze publicystycznym, podejmujące tematykę życia muzycznego: przed doktoratem 12, po uzyskaniu stopnia doktora – 6 – niezależnie od 11 publikacji stanowiących cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych o tematyce religijnej stanowiących przedmiot habilitacji. Opublikowała 14 - również zróżnicowanych tematycznie - artykułów w czasopiśmie naukowych.

Zajmuje się także pisaniem recenzji z bieżących wydarzeń muzycznych (50). Posiada na swoim koncie 40 wystąpień na wielu konferencjach naukowych. Była i jest inicjatorką i organizatorką licznych przedsięwzięć naukowych, artystycznych i w zakresie dydaktyki, zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i - wprawdzie niewielu - ale także o zasięgu międzynarodowym.

Ocena przedmiotu postępowania habilitacyjnego

Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b ustawy; Temat: Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku

Na cykl składa się jedenaście polskojęzycznych studiów:

1. Twórczość sakralna Michała Dobrzyńskiego jako muzyczny obraz tekstu. w: *Muzyka sakralna w europejskim przekazie kulturowym. Historia – kryteria – współczesność.*
2. „Hymny Maryjne” Andrzeja Cwojdzńskiego do słów Romana Brandstaettera, w: *Muzyka sakralna w wymiarze kulturowo-edukacyjnym. Inspiracje i wyzwania*
3. *Muzyka religijna Bohdana Riemera*, w: *Czasy – muzyka – twórcy*

4. Msza w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw. w: *Czasy – muzyka – twórcy*
5. Warstwa brzmieniowa w „Missa in memoriam Beati Georgii Popieluszko” na chór mieszany i małą orkiestrę symfoniczną Lukasa Urbaniaka, w: *Twórca wobec wymogów współczesnej liturgii*
6. Symbol w Apokalypsis Marcina Gumieli, w: *Muzyka sakralna wobec współczesnych wyzwań kulturowych*
7. „Apokalipsa św. Jana” w trzech interpretacjach muzycznych kompozytorów Pomorza i Kujaw, „Edukacja muzyczna” cz. 9
8. Twórczość religijna Andrzeja Cwojdzńskiego w aspekcie polskiej duchowości XX wieku, w: *Cantare amantis est. Wieloautorska monografia naukowa z okazji 80. urodzin ks. prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka,*
9. Walory edukacyjne wybranych utworów religijnych Andrzeja Cwojdzńskiego, w: *Kulturowe i edukacyjne konteksty muzyki religijnej*
10. Od lęku do nadziei – przesłanie religijnych kompozycji Bernadetty Matuszczak, w: *Tradycja i współczesność w muzyce sakralnej*
11. Inspiracje biblijne w łacińskiej twórczości sakralnej Marcina Kopczyńskiego, w: *Biblia i muzyka – źródło inspiracji*

Są to na ogół artykuły krótkie.

Materiał badawczy przedstawionych artykułów jest zróżnicowany i obejmuje zarówno utwory z tekstem liturgicznym jak również jedynie o tematyce religijnej, w tym także z tekstem poetyckim. W artykułach podejmujących rozważania nad twórczością jednego kompozytora struktura tekstów jest podobna. Można to sprowadzić do następującego modelu: sylwetka kompozytora, uwagi o tekstach omawianych utworów, stanowiące rezultat dobrej analizy prowadzonej zarówno z punktu widzenia genologicznego jak i językowego. Następnie autorka prezentuje w sposób syntetyczny rezultaty analizy muzyki, w szczególności techniki kompozytorskiej i wreszcie relacji zachodzących między słowem a dźwiękiem, tekstem a muzyką. Uwagi analityczne dotyczące współdziałania elementów muzycznych w omawianych utworach są sformułowane w sposób syntetyczny, oddają jednak najważniejsze cechy języka dźwiękowego i techniki kompozytorskiej twórców. Są w cyklu również artykuły

podejmujące rozważania o muzyce religijnej z punktu widzenia gatunku, m.in. hymnów maryjnych, mszy, magnificatu, czy wychodzące od źródeł biblijnych, np. Apokalipsa św. Jana w interpretacjach muzycznych; jest także tekst podejmujący problematykę egzystencjalną (Od lęku do nadziei w utworach religijnych Bernadetty Matuszczak).

W sferze interpretacyjnej pojawiają się w omawianych tekstach uwagi dotyczące ekspresji muzycznej, oraz specyficznej dla muzyki religijnej – kategorii duchowości. Autorka odwołuje się także do tradycji retoryki i neoretoryki muzycznej.

Źródłem inspiracji dla postawy metodologicznej Anny Szarapki są koncepcje z kręgu muzykologii humanistycznej, w szczególności autorstwa Mieczysława Tomaszewskiego – koncepcji interpretacji integralnej, problematyki funkcji dzieła muzycznego. Marii Piotrowskiej – hermeneutyki muzycznej wyprowadzonej z koncepcji Wilhelma Diltheya, Gdy mowa o gatunku mszy – oczywiste są odwołania do koncepcji Stanisława Dąbka, a także Marty Szoki. Odnosi się jednak wrażenie, że omówione szeroko w autoreferacie podstawy metodologiczne prezentowanych artykułów są niezbyt wyraźnie obecne w konkretnych tekstach.

W przedstawionych artykułach zauważa się zbyt mało odniesień do ogólnej problematyki *sacrum* w muzyce, a także na temat: jak rozumiemy pojęcie muzyki religijnej, jej systematyki, czy klasyfikacji. Brakuje odwołań do publikacji polskich teoretyków muzyki podejmujących rozważania o muzyce religijnej najsłynniejszych kompozytorów polskich: Henryka Mikołaja Góreckiego, Krzysztofa Pendereckiego, Zbigniewa Bujarskiego, Wojciecha Kilara. Nie został także wyraźnie podjęty temat wyraźnie obecny w polskiej muzyce po 1978 roku, tzn. problem oddziaływania osobowości i nauczania św. Jana Pawła II na kompozytorów polskich.

Bibliografie w poszczególnych tekstach są na ogół dość skromne, a co więcej brakuje pozycji, które mogłyby stanowić materiał dla ujęcia tematu w szerszym kontekście. Niewiele znajdują odniesień do pozycji obcojęzycznych, co mogłoby również poszerzyć horyzont problematyki.

W języku omawianych artykułów na ogół poprawnym zauważalne są pewne problemy terminologiczne. Charakterystyczne jest nadużywanie pojęcia warstwy. W niektórych przypadkach jest to termin użyty prawidłowo, gdy dotyczy np. warstwy tekstu, czy warstwy muzyki, ale w niektórych jest to niewłaściwe, np. gdy mowa o „warstwie metrycznej”.

Wartością zbioru publikacji *Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku* jest: po pierwsze sam fakt podjęcia tematu wymagającego

poważnej refleksji naukowej i w pewnym sensie także – publicystycznej, a po drugie - odnosi się wrażenie pełnego utożsamienia się autorki z podjętym tematem, a zarazem autentyczności jej postawy wobec prezentowanej problematyki.

Przygotowanie do druku i wydanie dysertacji doktorskiej *Władysław Walentynowicz – twórca, pedagog i organizator życia muzycznego*. Wyd. Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Gdańsk 2017, ilość stron 641, ISBN 978-83-933415-8-0

Opublikowanie dysertacji doktorskiej *Władysław Walentynowicz – twórca, pedagog i organizator życia muzycznego* dopełnione zostało wydaniem płyty i nut z utworami kompozytora. Równoległe z pracą redakcyjną związaną z publikacją książki na podstawie pracy doktorskiej Anna Szarapka współpracowała w przygotowaniach do wydania płyty z utworami Władysława Walentowicza, w organizacji koncertów z jego muzyką oraz w przygotowaniu dziewięciu wydawnictw nutowych. Fakt rozszerzenia wiedzy o kompozytorze zawartej w książce o realne materiały muzyczne (nagrania, nuty) dowodzi myślenia Autorki o dziele w jego integralności.

Konkluzja

Przedstawione osiągnięcie **Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pt. *Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku*** oraz **przygotowanie do druku i wydanie dysertacji doktorskiej *Władysław Walentynowicz – twórca, pedagog i organizator życia muzycznego*** i rozszerzenie jej kontekstu o wydanie nagrań i partytur utworów Walentynowicza, a także dorobek naukowy, popularyzatorski i kulturotwórczy kandydatki stanowią podstawę pozytywnej opinii. Są dowodem osiągnięcia samodzielności naukowej i organizacyjnej. Zarazem pozwalają na wyrażenie nadziei na dalszy rozwój naukowy, kulturotwórczy habilitantki.

Na podstawie artykułu 221 ust. 5 w zw. art. 178 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* w zw. z paragrafem 20 ust. 1 *Procedury dotyczącej czynności w przewodach doktorskich oraz w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, ustalania opłat za te postępowania oraz zwalniania z nich, a*

także wyznaczenia członków komisji doktorskiej i habilitacyjnej i Uchwały nr 137/2023 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2023 roku

stwierdzam, że przedstawione szczególne osiągnięcia wskazane przez kandydatkę Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pt. *Inspiracje religijne i sakralne w twórczości kompozytorów Pomorza i Kujaw po 1945 roku* oraz przygotowanie do druku i wydanie dysertacji doktorskiej *Władysław Walentynowicz – twórca, pedagog i organizator życia muzycznego* spełniają warunki wskazanych przepisów i stanowią wkład w rozwój dyscypliny artystycznej sztuki muzycznej (w zakresie teorii muzyki) a także w sferę dydaktyki i popularyzacji muzyki.

x